Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

15.5.2017

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Viite Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta lausuntopyyntö 8.5.2017;

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUKSEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAIKSI AMMATILLISESTA KOULUTUKSESTA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on 8.5.2017 pyytänyt ELY-keskuksen lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. ELY-keskus painottaa lausunnossaan näkökulmia, jotka liittyvät työ- ja elinkeinopolitiikkaan ja erityisesti työvoima- ja kotoutumiskoulutukseen sekä vireillä olevaan kasvupalvelu-uudistukseen.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformin rinnalla on käynnissä myös TEM:n vastuualueella maakuntauudistukseen kytkeytyvä suuri systeeminen muutosprosessi, jossa nykyisen työ- ja elinkeinopolitiikan elementeistä ja välineistä muodostettaisiin uusi **kasvupalvelujen kokonaisuus**, jonka järjestämisvastuu olisi pääosin maakunnilla. Maakunnilla on vastuu myös lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin osaamistarpeiden ennakoinnista. Osa kasvupalvelun mm. yritysten ja yhteisöjen kehittämistä sekä rekrytointia ja osaamista koskevaa palvelukokonaisuutta olisi osaavan työvoiman tarjontaa tukeva ammatillisesti suuntautunut koulutus eri rahoitusmuodoissaan. Osaamisen kehittäminen olisi siten myös jatkossa ELY-keskuksen näkökulmasta keskeinen strateginen työ- ja elinkeinopolitiikan väline, jota hyödynnettäisiin mm. alueiden kehittämisessä, työelämän kehittämisessä, yritysten ja yhteisöjen muiden tukimuotojen yhteydessä, työllisyyden hoidossa (ml. nuoret, pitkäaikaistyöttömät, vajaatyökykyiset, yms. kohderyhmät), muutosturvan toimintamallin toteutuksessa, maahanmuuttajien kotouttamisessa sekä syrjäytymisen ehkäisyssä.

Valtionosuusrahoitettua ammatillista koulutusta koskevien säädösten kokoaminen yhteen lakiin, siirtyminen osaamisperusteisuuteen, yhtenäiseen henkilökohtaistamisprosessiin sekä yhteen tutkinnon suorittamistapaan ja järjestämislupamenettelyn sekä rahoituksen rakenteen uudistaminen viestivät siitä, että OKM:n ammatillista koulutusta halutaan kehittää aiempaa työelämälähtöisemmäksi, taloudellisemmaksi ja tehokkaammaksi järjestelmäksi, joka edistää alueiden kehitystä, osaavan työvoiman saatavuutta sekä yritysten kasvua ja uuden yritystoiminnan syntymistä. Nämä periaatteet ovat olleet ohjaavia ja siten edelleen kannatettavia, kun ELY-keskukset toimeenpanevat nykyistä työvoimakoulutusta.

ELY-keskus katsoo, että tulevan kasvupalvelun toteutusmallin kannalta on oleellista, että TEM:n hallinnonalalla ja tulevalla maakuntahallinnolla on lakiin perustuva mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua OKM:n valtionosuusrahoitetun työvoimakoulutuksen järjestämislupien myöntämisprosessiin, koulutuksen järjestäjille myönnettävää rahoitusta koskeviin päätöksiin ja toteutettavan koulutuksen sisällölliseen ja laadulliseen suuntaamiseen eri alueilla sekä opiskelijavalintoihin. Samoin tulee näkyä rooli em. päätöksiä ja ratkaisuja koskevissa muutosprosesseissa.

Toisen asteen ammatilliseen koulutukseen kohdistuu merkittäviä säästöjä jo tänä vuonna (n. 190 miljoonaa eroa). OKM:n tulevan reformin yksi keskeinen koulutuspoliittinen linjaus on edelleen, että kaikille perusasteen päättäville nuorille pyritään turvaamaan toisen asteen

koulutuspaikka. Tätä linjausta tukevat myös opiskelijavalinnoissa tehdyt uudistukset, joiden myötä em. kohderyhmään kuuluvilla on käytännössä etusija hakeutumisvaiheessa verrattuna niihin, joilla jo on koulutuspaikka tai aiempi tutkinto. OKM:n tavoite nuorten koulutukseen osallistumisen edistämiseksi on luonnollisesti tärkeä ja itsessään kannatettava. Asialla on kuitenkin kääntöpuoli. Käytännössä tämä asetelma näyttäisi johtavan siihen, että ammatillisen koulutuksen rahoituksen supistuksista pääosa kaventaisi nimenomaan aikuisten mahdollisuuksia päästä tutkintoon johtavaan ammatilliseen koulutukseen. Tämä on huolestuttavaa, koska tiedossa on, että työmarkkinoilla ja työnhakijoina on erittäin suuri joukko henkilöitä, joilla olisi koulutustarve, joko tutkinnon puuttumisen tai osaamisen vanhentumisen johdosta. TEM:n ammatillisen työvoimakoulutuksen resursseista yli puolet siirtyy v. 2018 osaksi OKM:n yleiskatteellista valtionosuusrahoitusta, joten ELY-keskuksilla (tai tulevalla maakuntahallinnolla) ei ole enää entisen kaltaisia itsenäisiä mahdollisuuksia tukea aikuisväestön osaamisen kehittämistä työelämän tarpeista vastaavasti. Tulevan valtionosuusrahoitetun työvoimakoulutuksen kiintiön osalta on epävarmaan, kuinka suurta volyymia ammatillisena työvoimakoulutuksena voidaan valtionosuusrahoitettuna tarjota siirtymän jälkeen ja millä perustein päätökset tehdään. Seurauksena saattaa olla mm. aikuisten osaamisen uusintamisen hidastuminen, työttömyysjaksojen pitkittyminen ja työttömyydestä aiheutuvien yhteiskunnallisten kustannusten kasvu.

ELY-keskus katsoo, että reformin säädöksissä on tuotava esiin myös miten siirtymävaihe nykyisestä rahoitusjärjestelmästä (ja sen osana hankintajärjestelmään perustuvasta tutkintoon johtavasta työvoimakoulutuksesta) uuteen rahoitusmalliin tullaan toteuttamaan ja mitkä ovat rahoituksen muutosten seuraukset. Siirtymävaihe tulisi toteuttaa siten, että myös aikuisväestön kohtuullinen osallistumismahdollisuus ammatilliseen toisen asteen koulutukseen turvataan. Tämä korostuu erityisesti positiivisen rakennemuutoksen tilanteessa Varsinais-Suomessa.

Maahanmuuttajien kotoutuminen ei ole suoraan osa nyt toteutettavaa reformia. Sillä on kuitenkin suuri vaikutus siihen, mitkä ovat maahanmuuttajien mahdollisuudet siirtyä kielitaitoa, yhteiskuntatietoutta ja ammatillisia valmiuksia antavasta TEM:n työvoimakoulutuksena toteutettavasta kotouttamiskoulutuksesta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen valmentavaan tai tutkintoon johtavaan koulutukseen.

ELY-keskus pitää erittäin tärkeänä, että toisen asteen reformin yhteydessä otetaan huomioon maahanmuuttajien kielellisen ja muun tuen tarve toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Järjestämisluvissa ja rahoitusmallissa tulee olla kannusteet sekä mahdollisuus ohjata koulutuksen järjestämistä siten, että esim. maahanmuuttajien kielitaidon lähtötasovaatimuksia voidaan alentaa ja joustavat siirtymät kotoutumiskoulutuksesta ammatilliseen tutkintoon johtavaan koulutukseen turvata.

Hyvällä ohjauksella ja tuella edistetään osuvia valintoja, hyvää motivaatiota ja sitoutumista opintoihin, opintojen loppuun suorittamista sekä sujuvaa ja nopeaa sijoittumista työelämään. Näitä palveluita tarvitsevat eniten esimerkiksi vaikeissa elämäntilanteissa olevat, oppimisen vaikeuksista kärsivät ja maahanmuuttajat. Erityistä tukea tarvitsevien ohjaus ja tuki tulee selkeästi turvata säädöksillä samalla kun huolehditaan kaikille tarkoitettujen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden saatavuudesta ja laadusta.

ELY-keskus pitää ammatillisen koulutuksen uudistuksen toteutumisen kannalta oleellisen tärkeänä, että opiskelijaksi aikovilla ja opiskelijoilla on käytössään riittävät, monipuoliset ja laadukkaat tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut, joilla heitä tuetaan

suunnittelemaan ja toteuttamaan opintojaan sekä sijoittumaan koulutusvaiheiden jälkeen työelämään. Näiden palveluiden saatavuus ja laatu tulee turvata kouluissa ja oppilaitoksissa, työ- ja elinkeinopalvellussa / kasvupalveluissa, eri toimijoiden yhteisissä monialaisissa matalan kynnyksen palveluissa sekä valtakunnallisissa monialaisissa verkkopalveluissa.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Yksikönpäällikkö Martti Rantala